

TOIMINTASUUNNITELMA 2022

TERVEYDENHUOLLON PALVELUVALIKOIMANEUVOSTO

Lyhyesti Palveluvalikoimaneuvostosta

Terveystenhuollon palveluvalikoimaneuvoston (Palko) lakisääteisenä tehtävänä on seurata, määrittellä ja antaa suosituksia Suomen terveydenhuollon palveluvalikoiman kokonaisuudesta. Palveluvalikoimaa sovelletaan sekä julkisesti järjestetyssä terveydenhuollossa että yksityisessä terveydenhuollossa, jonka kustannuksia korvataan sairausvakuutuksesta. Palveluvalikoiman määrittelyn tavoitteena on varmistaa, että julkisesti rahoitettavat terveystalot ovat vaikuttavia, turvallisia ja kustannuksiltaan hyväksyttäviä ja että ne pystyvät oikeudenmukaisesti ja yhdenvertaisesti vastaamaan koko väestön terveydenhuollon tarpeisiin.

Palveluvalikoimaneuvoston tehtävänä on myös antaa lausuntoja palveluvalikoiman soveltamisesta sekä osallistua kotimaiseen ja kansainväliseen keskusteluun terveydenhuoltopalvelujen sisällöstä. Lisäksi Palko hyväksyy säteilylain 111 §:n tarkoittamat oireettoman henkilön lääketieteellisen säteilyaltistuksen kriteerit.

Neuvosto toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä ja sen toiminta käynnistyi vuonna 2014. Nykyisen neuvoston toimikausi on 1.7.2020-30.6.2023. Puheenjohtajan lisäksi neuvostossa on enintään 15 jäsentä ja heillä on henkilökohtaiset varajäsenet. Asioiden valmistelua varten neuvosto voi asettaa jaostoja. Lisäksi neuvostolla on pysyvien asiantuntijoiden verkosto, jota se voi täydentää tarpeen mukaan. Neuvoston käytännön toiminnasta vastaa pysyvä sihteeristö.

Palkon sihteeristö toimii osana STM:n ohjausosastoa ja sen ohjausyksikköä.

Palkon toimintaympäristö 2022

Vuoden 2020 alussa ilmaantuneesta COVID-19:sta aiheutunut pandemia on merkittävästi vaikuttanut terveydenhuollon toimintaan. Terveydenhuollon henkilöstön uudelleen ohjaus sekä tarjolla olevien resurssien säännöstely ovat vaikeuttaneet hoitoon pääsyä sekä hoidon toteutumista monen potilasryhmän kohdalla. COVID-19 pandemian hoito on johtanut merkittäviin lisäkustannuksiin ja valtion sekä kuntien heikentynyt taloudellinen tilanne tulee väistämättä vaikeuttamaan terveydenhuollon toiminnan normalisoitumista sekä kertyneen hoitovelan hoitamista.

Sosiaali- ja terveystalouden järjestämistä koskeva lakiuudistus tulee voimaan 2023 alussa. Hyvinvointialueiden toimintaan valmistautuminen johtaa toimintojen uudelleen järjestäytymiseen, mikä myös haastaa päivittäisistä toiminnoista suoriutumista. Terveydenhuollon tietorakenteiden kokonaisuudistus on edistynyt. Toissijaisen tiedonkäytön mahdollisuudet terveydenhuollon toiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa ovat myös selkeytyneissä, joskin niiden tosiasiallinen käyttö arkivaikuttavuuden seurannassa ja toiminnan ohjaamisessa ei vielä lähitulevaisuudessa ole mahdollista.

Toimintaympäristön muutoksella on vaikutus myös Palkon toimintaan. Palkon toiminnan kohdentamisessa tulee huolehtia siitä, että se omalta osaltaan pystyy varmistamaan julkisen terveydenhuollon palveluvalikoiman oikeudenmukaisen, koko väestön tarpeita vastaavan sisällön lähivuosina. Suositusten aihevalinnoissa tulee tärkeäksi arvioida myös se, miten yksittäiset suositukset voivat laajemmin vaikuttaa eri menetelmien käyttöön ja käyttöönoton periaatteisiin erityisesti tilanteissa, joissa on merkittäviä alueellisia eroja vaikuttavien hoitojen saatavuudessa tai yksittäisen hoitomenetelmän kustannusvaikuttavuus on arvioitu huonoksi tai epävarmaksi. Lisäksi Palkon rooli tulee korostumaan tilanteissa, joissa terveydenhuollon menetelmän käyttö tai käyttöönotto ei perustu yksinomaan lääketieteelliseen tutkimusnäyttöön.

Kalliiden, usein epävarmaan tietoon perustuvien, sairaalalääkkeiden arviointiprosessi on selkiytynyt FinCCHTAn, Fimean ja Palkon yhteistyön rakentuessa. Uusien sairaalalääkkeiden haasteelliset hintaneuvottelut ja niitä seuraavat käyttöönottopäätökset on keskitetty ja uuden kansallisen toimintamallin luomat mahdollisuudet selviävät vuodet 2022 aikana. Lääkevalmisteiden kehitys, yksilöllisen lääketieteen kehitys sekä avo- ja sairaalahoitojen lisääntyvät yhdistelmähoitot haastavat lääkkeiden arviointia ja käyttöönottoa koskevaa lainsäädäntöä. Uusia ratkaisuja etsitään lääkealan tiekartan toimeenpanon yhteydessä, jossa arvioidaan myös, mitä toimenpiteitä tammikuussa 2022 voimaantullut EU-asetus terveysteknologian arvioinnista aiheuttaa. Asetuksen soveltaminen alkaa kolmen vuoden kuluttua voimaantulosta.

Digitaalisten palvelujen sekä etävastaanottojen lisääntyminen on muuttanut terveydenhuollon toimintamalleja sekä myös toiminnan edellytyksiä. Tämän vaikutukset palveluvalikoiman tarjontaan voivat olla saatavuutta parantavia sekä alueellisia eroja vähentäviä edellyttäen, että toiminnan vaikuttavuuden edellytykset säilyvät. Myös Palkon tulee huomioida digitaaliset palvelut arvioitaessa sellaisia menetelmiä, joissa on kehitetty etähoito- ja etäkuntoutusmenetelmiä nykykäytännön rinnalle.

Tarve kansalliseen sosiaalihuollon menetelmien arviointiin tulee kasvamaan SOTE-lainsäädännön tullessa voimaan. Terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvoston tulee osallistua tähän keskusteluun, erityisesti huomioiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden integraation tarpeen. Sosiaalihuollon palveluvalikoiman määrittäminen tulee edellyttämään lakimuutoksia.

Keskeiset tavoitteet ja tehtävät vuodelle 2022

- annetaan suosituksia palveluvalikoiman sisällöstä keskittyen seuraaviin kokonaisuuksiin

- menetelmät, joiden osalta on tarpeen tehdä vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäksi laajaa eettistä tarkastelua menetelmän käyttöönoton kriteerien oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta.
 - huomattavat erot alueellisessa järjestämisessä tai saatavuudessa, vaikka näyttö vaikuttavuudesta on selkeä
 - kalliit, uudet menetelmät
 - eri toimijatahojen integraatiota edellyttävät menetelmät
 - vaikuttamattomien tai hyöty-haitta profiililtaan epäsuotuisten menetelmien poissuljenta
- jatketaan oireettomien henkilöiden säteilytutkimusten kriteerien laatimista
 - osallistutaan lääkealan tiekartan toimeenpanoon eri työryhmissä ja kehitetään kansallista lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden arviointia
 - kehitetään edelleen eettistä arviointia osana Palkon suositusvalmistelua
 - jatketaan arkivaikuttavuuden seurannan hyödyntämistä
 - edistetään priorisointiperiaatteiden ja käytännön priorisointiin liittyvien haasteiden ja mahdollisuuksien tunnistamista (ks. jäljempänäkohta Säädosvalmistelun tukeminen)
 - edistetään terveydenhuollon resurssien oikeudenmukaista ja kustannusvaikuttavaa kohdentumista koskevan keskustelun etenemistä konkreettisiin toimenpiteisiin
 - jatketaan striimattuja tietoiskuja Palkon suosituksista

Sisällöllisten painopisteiden tarkemmat aiheet määrittävät Palkon neuvoston tunnistamien tarpeiden mukaisesti.

Neuvoston sihteeristö

Neuvoston sihteeristön päätehtävänä on yhdessä jaostojen kanssa huolehtia asioiden valmistelusta neuvoston päätettäväksi. Sihteeristön muodostavat pääsihteerit, kolme-neljä

erityisasiantuntijaa ja projektisihteerä. Vuoden 2021 lopussa aloittanut eettisen arvioinnin asiantuntija jatkaa eettisen arvioinnin kehittämistyötä. Sihteeristössä tapahtuu henkilömuutoksia 2022 alkuvuonna, minkä vuoksi täysipainoinen suositusten valmistelutyö pystyy käynnistymään vasta maaliskuussa.

Kokoukset 2022

Palveluvalikoimaneuvosto kokoontuu 8-9 kertaa.

Kokouksissa valitaan valmisteluun otettavat aiheet, ohjataan suositusvalmistelua sekä hyväksytään annettavat suositukset ja muut kannanotot. Arvioitavat lääkevalmisteet perustuvat Fimean uusista sairaalalääkkeistä tekemiin arvointiraportteihin. Suositusten lisäksi kokouksissa käsitellään pyydetyt lausunnot ja päätetään palveluvalikoiman määrittelyn periaatteista, prosesseista ja neuvoston toimintaperiaatteista.

Palveluvalikoimaneuvoston jäsenien, varajäsenien ja asiantuntijoiden koulutus järjestetään sisäisinä seminaareina.

Palveluvalikoimaneuvoston sihteeristö hankkii tarvittavat selvitykset ja asiantuntijalausunnot sekä valmistelee asiat kokouksikäsitteilyä varten neuvoston jaostojen (ks. kohta Jaostot) kanssa.

Jaostot

Jaostot valmistelevat suosituksia neuvoston käsitteilyyn yhdessä sihteeristön kanssa. Vuoden 2022 alussa Palkossa toimintaa jatkavat seuraavat jaostot:

- **Mielenterveys- ja päihdepalvelujen jaosto**
 - Aloitetaan valmistelevaan suositusta Kognitiivinen kuntoutus skitsofrenia potilaiden hoidossa

- **Lääkejaosto**

- Jatketaan vuodelta 2021 siirtyvän neljän lääkesuosituksen valmistelua
- Aloitetaan Fimean uusien arviointiraporttien mukaisesti suositusten valmistelu

- **Kuvantamistutkimusten jaosto**

- Viimeistellään oireettomalle tupakoineelle henkilölle keuhkosyövän löytämistä varten tehtävän tietokonetomografiatutkimuksen kriteerit, oireettomalle geneettisesti varmistetun korkean rintasyöpäriskin omaavalle henkilölle rintasyövän varhaista toteamista varten tehtävän mammografiatutkimuksen kriteerit sekä panoraamaröntgentutkimuksen kriteerit oireettomalle henkilölle infektiokokonaisuuden löytämiseksi antiresorptiivisen lääkityksen aloittamisen yhteydessä ja ennen leukojen alueen sädehoidon tai immunosuppressiivisen hoidon aloittamista

Palkossa toimii pysyvä jaostona *Puheenjohtajien jaosto*, joka valmistelee prosessien kuvaukset ja toimintaperiaatteet sekä niiden muutokset neuvostossa käsiteltäviksi ja hyväksyttäviksi. Puheenjohtajien jaosto yhdenmukaistaa ja kehittää jaostojen toimintatapoja sekä edistää suositusten tunnettuutta ja vaikuttavuutta.

Jaostojen kokoonpanot on julkaistu neuvoston kotisivuilla.

Vuonna 2022 käynnistyvät seuraavat uudet jaostot

- **Lisääntymisterveyden jaosto**

- Aloitetaan hedelmöityshoitoja ja muita lisääntymisterveyden menetelmiä koskevan suosituskokonaisuuden valmistelu

- **Plastiikkakirurgian jaosto**

- Aloitetaan esteettisen kirurgian ja lääketieteellisesti perustellun toimenpiteen rajapinnan määrittelyä koskevan suosituksen valmistelu

Seuraaville jaostoille ei ole toistaiseksi suunniteltu toimintaa 2022 aikana

- Elintapaohjauksen ja omahoidon tuen jaosto
- Suun terveydenhuollon jaosto
- Tuki- ja liikuntaelinsairauksien jaosto

Kaikkiaan vuonna 2022 hyväksyttäneen 11-16 suositusta. Määrään vaikuttaa oleellisesti Fimean tekemien lääkearviointien määrä sekä suositusaiheiden laajuus. Lääkesuosituksia arvioidaan valmistuvan keskimäärin noin 8-10 vuodessa. Lääkesuosituksia kohdistuvat yleensä pieniin potilasryhmiin, muut suositukset laajoihin kokonaisuuksiin. Suunnitellut muita kuin lääkkeitä koskevat suositukset tulevat keskittymään erityisesti sellaisiin kokonaisuuksiin, joissa tarvitaan lääketieteellisen arvon lisäksi laajaa eettistä arviointia.

Asiantuntijaverkosto

Palveluvalikoiman määrittelyyn osallistuvien asiantuntijoiden verkostoa täydennetään tarvittaessa neuvoston jäljellä olevan toimikauden ajaksi. Tarve määräytyy neuvoston käsittelyyn tulevien aiheiden ja perustettujen jaostojen toiminnan mukaan. Asiantuntijoiden luettelo on nähtävillä palveluvalikoimaneuvoston kotisivuilla.

Seminaarit ja sidosryhmätapaamiset

Palko järjestää avoimia seminaareja ja sidosryhmätapaamisia sekä sisäisiä Palkolle ja sen jaostoille kohdennettuja seminaareja.

Palkon sihteeristö osallistuu harkinnan mukaan erilaisiin seminaareihin ja kongresseihin, jotka liittyvät palveluvalikoimaneuvoston tehtäväalueeseen.

Viestintä ja vaikuttaminen

Palveluvalikoimaneuvoston suositukset, kriteerit, lausunnot ja muut kannanotot perusteluineen julkaistaan kotisivuilla www.palveluvalikoima.fi. Ennen suositusten lopullista hyväksymistä suositusluonnos julkaistaan www.otakantaa.fi -sivustolla julkista kommentointia varten. Otakantaa kommenteista tehdään yhteenveto, joka julkaistaan yhdessä suosituksen kanssa. Kuvantamiskriteerit julkaistaan www.lausuntopalvelu.fi – sivustolla. Lausunnoista tehdään yhteenveto, joka julkaistaan yhdessä kriteerien kanssa.

Palkon sihteeristö esittelee Palkon toimintaa eri terveydenhuollon sektoreille käyttäen siihen parhaiten soveltuvia, resurssit ja COVID-19 tilanne huomioivia menetelmiä: luennot, pääkirjoitukset ja puheenvuorot Palkon nettisivuilla sekä yleiset tiedotustilaisuudet joko etänä, hybridinä tai läsnäolotilaisuuksina.

Palkon suositukset siirretään Terveysporttiin ja indeksoidaan Lääkäriin tietokantaan. Tämä parantaa niiden saavutettavuutta.

Palkon ja jaostojen jäsenet viestivät omissa organisaatioissaan Palkon toiminnasta ja vastaavat omalta osaltaan suositusten käyttöönotosta.

Säädösvalmistelun tukeminen

Palkon sihteeristön edustajat osallistuvat VN-TEAS hankkeen ohjausryhmään aiheesta ”Terveydenhuollon palveluvalikoimaan ja priorisointiin liittyvät lainsäädännön uudistamisen ja kehittämisen tarpeet”. Hanke päättyy kesäkuussa 2022 ja sen tuloksia tullaan hyödyntämään suunniteltaessa terveydenhuollon priorisointiin liittyviä lainsäädäntöhankkeita. Tuloksia hyödynnetään STMn syksyllä 2022 järjestämässä sosiaali- ja terveydenhuollon priorisointifoorumissa.

Sihteeristön juristi tulee osallistumaan Eu:n HTA-asetuksen kansallisen käyttöönoton suunnittelutyöhön.

Muu toiminta

Palveluvalikoimaneuvosto osallistuu asiantuntijana Suomen julkisesti rahoitetusta terveydenhuollon palveluvalikoimasta käytävään keskusteluun ja seuraa muiden EU-maiden toimintaa palveluvalikoimiensa määrittelyssä.

Pääsihteeri Ilona Autti-Rämö on toiminut jäsenenä Suomalainen lääkäriseura Duodecimin verkostovaliokunnassa ja Kelan sosiaalilääketieteen neuvottelukunnan jäsen. Näiden tehtävien jatkaja sovitaan Palkossa/STM:ssä.

Erityisasiantuntija Reima Palonen toimii Lääkkeiden hintalautakunnan (Hila) varapuheenjohtajana. Reima Palonen toimii STM:n asettaman lääkeasioiden tiekartan toimeenpanon poikkihallinnollisen koordinaatioryhmän varajäsenenä (toimikausi 1.10.2020-30.4.2023) ja koordinaatioryhmän alaisen lääkehoidon ohjaus- ja rahoitusjaoksen jäsenenä. Reima Palonen on THL:n laaturekisterit 2021–2022-projektin neuvottelukunnan varajäsen.

Sinikka Sihvo toimii STM:n Sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuus- ja kustannustietoryhmän (KUVA) pysyvänä asiantuntijana, ja on THL:n eettisen toimikunnan jäsen sekä THL:n laaturekisterit 2021–2022-projektin neuvottelukunnan jäsen.

Talous

Neuvoston toimintamääräraha vuonna 2022 on noin 250 000 euroa. Merkittävimmät menoerät ovat kirjallisuuskatsausten hankinnat neuvoston suositusten perustaksi sekä neuvoston ja sen jaostojen kokouksiin liittyvät kustannukset.

Määräraha ei sisällä päätoimisen sihteeristön palkkauskustannuksia, eikä jäsenille tai sivutoimisille sihteereille maksettavia kokouspalkkioita.

Toimintakertomus vuodelta 2021

Palveluvalikoimaneuvosto hyväksyy sihteeristön valmisteleman toimintakertomuksen huhtikuun 2022 loppuun mennessä.